

СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ, ТЕОРІЇ МИСТЕЦТВ ТА ВИКОНАВСТВА
КАФЕДРА МУЗИЧНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

ГАВРИЛЮК В. Є., МАРАЧ О. М.

Хорове диригування

**Методичні рекомендації для самостійної роботи
студентів**

УДК 78.087.68:7.071.2(072)

Г 12

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою СНУ ім. Лесі Українки
Протокол № від 21.02.2018 р.*

Рецензенти:

Драганчук В. М. – кандидат мистецтвознавства, доцент, докторант кафедри історії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка

Зарицька А. А. – кандидат педагогічних наук, голова предметно-циклової комісії викладачів постановки голосу Луцького педагогічного коледжу;

Гаврилюк В. Є.,

Хорове диригування: Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів спеціальності 025 музичне мистецтво / В. Є. Гаврилюк, О. М. Марач. – Луцьк: Луцький педагогічний коледж, 2018. – 14 с.

Навчальна інформація яка пропонується читачеві може застосовуватися у курсах: хорове диригування, диригування і робота з хором, методика і практикум работ з колективом, методика і практикум вокально-хорової роботи, методика викладання хорових дисциплін.

У навчальному виданні пропонуються навчальна інформація, за допомогою якої читач може опанувати систему навчання за поданим навчальним планом. У роботі запропонований план підготовки студента за даним курсом розрахований на чотири роки навчання.

Навчальне видання адресується студентам і викладачам музично-педагогічних факультетів ВНЗ.

УДК 78.087.68:7.071.2(072)

Г 12

© Гаврилюк В. Є., Марач О. М., 2018

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: спираючись на наукові дані про будову та функції диригентського апарату:

формування художньо-музичного смаку;

- домагатися свідомого володіння мануальною технікою;
- розвивати диригентську техніку та аналітичне ставлення до виконання творів;
- формувати, удосконалювати технічні, художньо-творчі та виконавські вміння і навички студентів;
- формувати стійкі критерії якості диригентсько-хорової майстерності;
- виховувати у студентів уявлення реального звучання хору;
- формувати відчуття прекрасного, уміння розуміти красу хорового співу та хорового мистецтва.

Завдання: основною формою навчальної роботи хорового диригування є індивідуальне заняття. Конкретний зміст та форми заняття визначає викладач, виходячи із загальних завдань курсу та індивідуальних можливостей студента.

На початку навчання викладач визначає музичні, вокальні, фізіологічні та психологічні особливості кожного студента, стан диригентського апарату. На цій основі він складає прогностичну характеристику, яка є основою планування індивідуальної роботи студента. В зв'язку з різними даними (у багатьох студентів є суттєві недоліки у диригентській поставі) при навчанні необхідний індивідуальний підхід. Особливу увагу слід приділити правильній диригентській поставі, основним принципом диригентських рухів і т.д. Вправи слід добирати залежно від мети заняття і рівня підготовки та здібностей студента.

Кожного семестру складається програмовий репертуар. В кінці семестру перевіряється його виконання, визначаються досягнуті успіхи, оцінюється задача репертуару на контрольних та підсумкових заняттях.

З метою забезпечення теоретичної підготовки і розвитку у них методичних умінь і навиків викладач **повинен:**

- аргументувати підбір, роль і значення диригентських вправ, прийомів виконання;
- створювати проблемні ситуації;
- обґрунтовувати причини недоліків у диригуванні шляхи їх виправлення.

В теоретичних бесідах викладач повинен знайомити студентів з анатомією будови диригентського апарату, мануальними прийомами, основними поняттями теорії і практики диригування.

До навчального репертуару викладач включає різноманітні твори для розвитку техніки диригування, а також пісенно-педагогічний репертуар, що використовується на заняттях у дошкільних навчальних закладах, твори шкільної програми.

Постійну увагу слід приділяти розвитку та удосконаленню техніки диригування, музичного відчуття, слуховим, вокальним та виконавським здібностям студентів. На основі грамотного прочитання нотного тексту, інтерпретації елементів музичної тканини твору.

Розвивати уміння і здатність студента оцінювати, свідомо контролювати і керувати виконавським процесом, що особливо необхідно для успішної майбутньої роботи з дитячим хором.

Важливим методом є напрям на формування практичних навиків та умінь роботи з хором, створення умов, наближених до умов практичної репетиційної роботи з хором.

В процесі підготовки студента до роботи з хором є важливий зв'язок занять в класі диригування з роботою хорового класу. Зокрема, для

ефективного формування у студентів навиків внутрішнього відчуття хорового звучання.

Роботу в класі диригування слід пов'язувати з оволодінням та умінням читання хорових партитур.

Навчаючись читанню з аркушу хорового репертуару, студент попередньо знайомиться(поглядом) з нотним текстом, визначає темп, ладотональний план, метричний розмір, особливості мелодики, ритму, дублюванню або самостійності акомпанементу, форми твору. Зоровому і слуховому сприйняттю нотного тексту і визначенню диригентських рухів в процесі виконання твору. Транспонування хорової партитури в інші тональності, роботі над репетиційним жестом, виховання навиків диригування хорових партій з одночасною їх грою на фортепіано. Спів інтервалів за вертикаллю, акордів окремих мотивів, фраз, мелодичних та гармонічних фрагментів. Аналіз хорових творів(музично-теоретичний, вокально-хоровий і виконавський).

Роботу в класі диригування слід пов'язати з оволодінням такими спеціальними навиками, як виконання пісень шкільного репертуару під власний супровід, диригування пісень шкільного репертуару. Планування та підбір хорового репертуару.

Для закріплення набутих навиків з диригування рекомендується проводити контрольні та залікові заняття, конкурси.

У результаті вивчення дисципліни «Хорове диригування» студент повинен засвоїти основні завдання і вміння:

Знати:

- загальні питання диригентсько-хорової підготовки вчителя музики;
- основні поняття роботи над хоровою партитурою;
- диригентсько-технічне опанування хорового твору;
- основи репетиційної роботи з хором.

Вміти:

- читання хорових партитур для різного складу хору та різної фактури;
- володіння різними формами вокально-хорової роботи, володіння методами розучування хорового твору;
- організація концертних виступів, тематичне спрямування концертної програми, підбір репертуару.

Пропонується наступна програма навчальної дисципліни

I курс

Змістовий модуль 1. Диригентський апарат, основні принципи та характер диригентських рухів.

Тема 1. Загальні питання диригентсько-хорової підготовки вчителя музики.

Тема 2. Диригентський апарат, його можливості, основна позиція диригента, роль міміки в диригуванні.

Тема 3. Вправи для розвитку та постановки диригентського апарату.

Змістовий модуль 2. Елементи диригентського руху, його властивості.

Тема 1. Фази диригентського жесту.

Тема 2. Роль точки у диригуванні.

Тема 3. Ауфтакт. Початковий і міждольний.

Змістовий модуль 3. 3-дольна і 4-дольна схеми диригування.

Тема 1. Диригування 2-дольних схем в швидких та повільних темпах(розміри $2/4$ та $2/2$). Диригування 3-дольних розмірів в повільних, помірних за тридольною схемою та швидких темпах на «раз»(розміри $3/4$, $3/8$, $3/2$)

Тема 2. Диригування 4-дольних розмірів.

Тема 3. Визначення функцій правої і лівої руки.

Змістовий модуль 4. Початкова робота над хоровою партитурою.

Тема 1. Виконання партитур на фортепіано в 2 і 3 строковому вигляді гомофонно-гармонічного, гармонічного складу для однорідних хорів.

Тема 2. Виховання навичок диригування хорових партій з одночасною їх грою на фортепіано.

Тема 3. Аналіз хорових творів (музично-теоретичний, вокально-хоровий, виконавський).

II курс

Змістовий модуль 5. Техніка диригування.

Тема 1. Диригування 2-дольної схеми(розмір 2/4).

Тема 2. Прийоми показу динаміки, зміна амплітуди, схеми, позиції залежно від нюансування.

Тема 3. Диригування в нюансах *mp*, *mf*, *pp*, *ff*.

Змістовий модуль 6. Штрихи, темпи, динаміка.

Тема 1. Оволодіння різноманітними штрихами-*legato*, *non legato*, *staccato*, *marcato*.

Тема 2. Вплив повільного чи швидкого темпів на прийоми засвоєння метру.

Тема 3. Прийоми вступу в різних динамічних відтинках та темпах.

Змістовий модуль 6. Штрихи, темпи, динаміка.

Тема 1. Оволодіння різноманітними штрихами-*legato*, *non legato*, *staccato*, *marcato*.

Тема 2. Вплив повільного чи швидкого темпів на прийоми засвоєння метру.

Тема 3. Прийоми вступу в різних динамічних відтинках та темпах.

Змістовий модуль 7. Диференціація рухливих функцій рук.

Тема 1. Засвоєння пунктирного ритму.

Тема 2. Принципи передачі ритмічних малюнків з різним чергуванням тривалостей – четвертних та половинних у три-чотиридольному розмірі на початковому етапі.

Тема 3. Фермата на паузі і тактовій рисці.

Змістовий модуль 8. Виконання пісень шкільного репертуару.

Тема 1. Виконання пісні під власний супровід.

Тема 2. Диригування пісень шкільного репертуару.

Тема 3. Диригування пісень шкільного репертуару з одночасним виконанням вокальної партії.

III курс

Змістовий модуль 9. Диригування складних та складно-змішаних розмірів.

Тема 1. Диригування 6-ти дольних розмірів в повільних та помірних темпах на «6» та у швидких темпах на «2»(розміри 6/8; 6/4).

Тема 2. Диригування 9-ти та 12-ти дольного розміру.

Тема 3. Диригування змішаних розмірів(п'яти, семидольних). Залежність диригентської схеми від групування у середині такту та темпу(розміри 5/4, 5/8, 7/4, 7/8).

Змістовий модуль 10. Диригування в нюансах.

Тема 1. Динаміка як важливий засіб музичної виразності.

Тема 2. Оволодіння прийомами sf, sp.

Тема 3. Показ crescendo, diminuendo.

Змістовий модуль 11. Темп. Агогіка.

Тема 1. Темп. Зміна темпів, прийоми переходу швидких до повільних темпів та навпаки.

Тема 2. Прийоми передачі агогіки: *accelerando*, *ritenuto*, *piu mosso*, *meno mosso*.

Тема 3. Диригування в повільних та швидких темпах.

Змістовий модуль 12. Структура музичного твору.

Тема 1. Диференціація рухливих функцій рук.

Тема 2. Робота над твором шкільного репертуару.

Тема 3. Спів інтервалів за вертикаллю, акордів окремих мотивів, фраз, мелодичних та гармонічних фрагментів.

IV курс

Змістовий модуль 13. Удосконалення основ техніки диригування.

Тема 1. Диригування творів з чергуванням простих і складних розмірів.

Тема 2. Визначення шляхів подолання труднощів хорового твору.

Тема 3. Транспонування хорової партитури на тон вгору і вниз на фортепіано.

Змістовий модуль 14. Побудова плану репетиційної роботи.

Тема 1. Ознайомлення з відносно великими хоровими формами(частини з кантат, ораторії, фрагменти дитячих опер).

Тема 2. Виховання навичок диригування хорових партій з одночасною їх грою на фортепіано.

Тема 3. Розкриття художнього змісту твору. Вміння настроювати у будь-яку тональність за допомогою камертону.

Змістовий модуль 15. Вивчення шкільного репертуару.

Тема 1. Диригування пісень шкільного репертуару з одночасним виконанням вокальної партії.

Тема 2. Диригування пісень шкільного репертуару.

Тема 3. Планування та підбір хорового репертуару.

Змістовий модуль 16. Психологічна готовність диригента.

Тема 1. Психологічна основа якостей хорового диригента.

Тема 2. Розвиток музично-творчих здібностей майбутніх вчителів музики у процесі їх підготовки до практичної діяльності.

Тема 3. Підготовка до державного екзамену. Використання умінь і навичок в роботі з хором.

Теми для самостійної роботи

Модуль 1. Диригентський апарат, основні принципи та характер диригентських рухів.

Тема 1. Загальні питання диригентсько-хорової підготовки вчителя.

Модуль 2. Елементи диригентського руху, його властивості.

Тема 1. Фази диригентського жесту.

Тема 2. Роль точки у диригуванні.

Модуль 3. 3-дольна і 4-дольна схеми диригування.

Тема 3. Ауфтакт. Початковий і міждольний.

Модуль 4. Початкова робота над партитурою.

Тема 1. Виконання партитур на фортепіано в 2 і 3 строковому вигляді гомофонно-гармонічного, гармонічного складу для однорідних хорів.

Тема 3. Аналіз хорових творів (музично-теоретичний, вокально-хоровий, виконавський).

Модуль 5. Техніка диригування.

Тема 2. Прийоми показу динаміки, зміна амплітуди, схеми, позиції залежно від нюансування.

Тема 3. Диригування в нюансах *mp*, *mf*, *pp*, *ff*.

Модуль 6. Штрихи, темпи, динаміка.

Тема 2. Вплив повільного чи швидкого темпів на прийоми засвоєння метру.

Тема 3. Прийоми вступу в різних динамічних відтінках та темпах.

Модуль 7. Диференціація рухливих функцій рук.

Тема 3. Фермата на паузі і тактовій рисці.

Модуль 8. Виконання пісень шкільного репертуару.

Тема 1. Виконання пісні під власний супровід.

Тема 3. Диригування пісень шкільного репертуару з одночасним виконанням вокальної партії.

Модуль 9. Диригування складних та складно-змішаних розмірів.

Тема 3. Диригування змішаних розмірів (п'яти, семидольних). Залежність диригентської схеми групування у середині такту та темпу (розміри 5/4, 5/8, 7/4, 7/8).

Модуль 10. Диригування в нюансах.

Тема 1. Динаміка як важливий засіб музичної виразності.

Модуль 11. Темп. Агогіка.

Тема 1. Темп. Зміна темпів, прийоми переходу від швидких до повільних темпів та навпаки.

Модуль 12. Структура музичного твору.

Тема 1. Диференціація рухливих функцій рук.

Модуль 13. Удосконалення основ техніки диригування.

Тема 2. Визначення шляхів подолання труднощів хорового твору.

Тема 3. Транспонування хорової партитури на тон вгору і вниз на фортепіано.

Модуль 14. Побудова плану репетиційної роботи.

Тема 2. Виховання навичок диригування хорових партій з одночасною їх грою на фортепіано.

Модуль 15. Вивчення шкільного репертуару.

Тема 3. Планування та підбір хорового репертуару.

Модуль 16. Психологічна готовність диригента.

Тема 1. Психологічна основа якостей хорового диригента.

Тема 2. Розвиток музично-творчих здібностей майбутніх вчителів музики у процесі їх підготовки до практичної діяльності.

Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання:

словесні (вербальні):

- розповідь;
- пояснення;

наочні:

- демонстрація;

- ілюстрація.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи:

- аналітичний
- синтетичний
- аналітико-синтетичний

До основних методів навчання хорового диригування відносяться:
метод організації та здійснення навчально-пізнавальної дійсності;
метод розповіді - послідовне розкриття змісту навчального матеріалу

Методи контролю

Контроль навчального процесу пропонується проводитись у вигляді:
перевірка завдань, оцінка висловлювань, колоквіуми, виконання творчих завдань, змістовних модулів, екзамени, заліки.

Рекомендована література

1. Андреева Л. Методика преподавания хорового дирижирования. - М., 1969
2. Безбородова Л. Дирижирование. - М., 1990
3. Колесса М. Основи техніки диригування. - К., 1973
4. Когадеев А. Техника хорового дирижирования. - М., 1968
5. Разумний І. Посібник з диригування. К., 1968
6. Романовский А. Хоровой словарь. - Л., 1980
7. Допоміжна
8. Птица К. Очерки по технике дирижирования. - М., 1948
9. Раввінов О. Методика хорового співу в школі. - К., 1969
10. Способин Н. Музыкальная форма. - М., 1984
11. Юцевич Ю. Словник музичних термінів. - К., 1977

Навчальне видання

Гаврилюк Валентина Євгеніївна
Марач Олександр Миколайович

Хорове диригування

**Методичні рекомендації для самостійної роботи
студентів**

Друкується в авторській редакції

Технічний редактор О. М. Марач

Підписано до друку 20.03.2018. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Формат 60 x 84 1/16
Обл.-вид.арк. 12,7. Ум. друк. арк. 9,5.
Тираж 50 прим.

Видавництво «Луцький педагогічний коледж»
43010 м. Луцьк, пр. Волі, 36. тел. 24-81-50
Свідоцтво про внесення
До державного реєстру видавничої справи
ВЛн № 44 від 06.11.2008